

GUIA DOCENT

GEOGRAFIA DE LA POBLACIÓ

Professora: Concepció Domingo Pérez
Mòdul: 14441

ESQUEMA GENERAL

I. Dades inicials d'identificació
II. Introducció a l'assignatura
III. Volum de treball
IV. Objectius generals
V. Continguts
VI. Destreses que cal adquirir
VII. Habilitats socials
VIII. Temari
IX. Bibliografia de referència
X. Metodologia
XI. Avaluació de l'aprenentatge

I. DADES INICIALS D'IDENTIFICACIÓ

Nom de l'assignatura	Geografia de la població
Caràcter	Troncal
Titulació	Geografia
Cicle	Primer cicle. Segon curs
Departament	Geografia
Professora responsable	Concepció Domingo Pérez

II. INTRODUCCIÓ A L'ASSIGNATURA

La Geografia de la Població ha estat una disciplina clàssica en els diversos plans d'estudi de la Geografia, perquè la població constitueix l'element primordial en la configuració del territori. Els grups humans hi han actuat de sempre i s'hi distribueixen i pressionen de moltes maneres. Cal conèixer el seu propi dinamisme expansiu o decadent, la trajectòria històrica i els moviments migratoris que, tot plegat, configuren l'estructura actual i la projecció futura de la població.

III. VOLUM DE TREBALL

La Geografia de la població és una assignatura anual, de manera que prenent com a referència la relació de 25 hores per crèdit, es configura amb 300 crèdits. Per altra banda, tenint present que un curs té una durada aproximada de 28 setmanes i amb 3 hores de classes presencials (84 hores), la distribució es farà de la següent manera:

ACTIVITAT	Hores/curs
Assistència a classes teòriques	42
Assistència a classes pràctiques	42
Preparació de classes teòriques	42
Preparació de classes pràctiques	84
Preparació de treballs	40
Preparació d'exàmens	34
Realització d'exàmens	4
Assistència a tutories	2
Activitats complementàries	10
TOTAL VOLUM DE TREBALL	300

IV. OBJECTIUS GENERALS

L'assignatura ofereix les dues vessants de teoria i pràctica, amb un tractament especial en aquest darrer aspecte, i caràcter global. Objectius principals:

1. Conèixer les principals fonts de informació demogràfica i dels instruments de tractament estadístic, mètodes i tècniques.
2. Analitzar i interpretar els principals fenòmens demogràfics
3. Observar i comprendre la diversitat de poblacions al món i els seus comportaments.
4. Aprendre a aplicar els coneixements pràctics i la interpretació teòrica amb un treball que serà un exemple sobre un espai geogràfic concret.

V. CONTINGUTS

Els continguts d'aquesta assignatura s'organitzen en cinc blocs temàtics que tracten els aspectes bàsics que l'alumnat deu conèixer:

1. Els conceptes fonamentals utilitzats en la demografia i les fonts de informació estadística
2. La dinàmica natural de la població. Evolució i situació de la natalitat, mortalitat i creixement natural de la població, des del punt de mira general i regional.
3. La distribució de la població mundial, els moviments migratoris i les seues conseqüències.
4. L'estructura de la població i les seues repercussions socials: escolarització, activitat laboral i envelliment de la població.
5. La relació entre població i recursos, la qual cosa ha desenvolupat de fa temps diverses doctrines i polítiques demogràfiques i que actualment tenen un fort ressò en les Conferències Mundials sobre la Població.

VI. DESTRESES QUE CAL ADQUIRIR

L'alumnat hauria d'assolir-ne dues, fonamentalment:

1. L'habilitat en la obtenció, elaboració i interpretació de la informació estadística bàsica referida a la població.
2. La capacitat de relacionar els fenòmens demogràfics com a components d'una única realitat: com està estructurada la població del món i de diversos grups humans delimitats. Aquesta configuració de la població té uns antecedents i unes perspectives futures que l'alumne ha de saber explicar i interpretar.

VII. HABILITATS SOCIALS

Pel seu contingut, la geografia de la població té una especial significació social. En aquest sentit, es tracta de:

1. Desenvolupar el sentit crític, pel que fa a la percepció de diversos fenòmens de gran sensibilitat social i susceptibles d'interpretacions superficials o esbiaixades, com ara les polítiques adreçades a la fecunditat o els moviments migratoris.

2. Continuar fomentant el treball en equip, tal com es va plantejar en el primer curs. Aquest hàbit és el que respon millor a la realitat quotidiana en l'àmbit laboral.

VIII. TEMARI I PLANIFICACIÓ TEMPORAL

TEMARI

A. GEOGRAFIA DE LA POBLACIÓ

1. Conceptes bàsics. Estructura i dinàmica de la població. El creixement de la població en el món. Diferències temporals i territorials.

Pràctica 1. L'equació compensadora i l'evolució de la població.

2. Fonts per a l'estudi de la població en Espanya. El Cens. El Nomenclàtor. El Padrò Municipal. El Registre Civil. La informació sobre els moviments migratoris. Les enquestes.

Pràctica 2. Deduccions a partir de l'equació del creixement compost continu

B. LA DINÀMICA NATURAL

3. La mortalitat. Formes de mesura i representació. Taxes brutes i específiques. Mortalitat infantil. L'esperança de vida.

Pràctica 3. Taxes brutes i específiques. La taula de mortalitat

4. Factors de mortalitat diferencial. Evolució històrica i situació actual de la mortalitat.

Pràctica 4. Estandarització directa i indirecta

5. La fecunditat. Formes de mesura i representació. Taxes i índex.

Pràctica 5. Taxes brutes, general i específiques.

6. Factors de fecunditat diferencial. Evolució històrica i situació actual de la fecunditat.

Pràctica 6. L'índex sintètic de fecunditat i la taxa bruta de reproducció.

7. El creixement natural. Formes de mesura i representació. Evolució històrica: el model demogràfic antic i la teoria de la transició demogràfica.

Pràctica 7. El creixement natural

C. LA DISTRIBUCIÓ I MOVILITAT DE LA POBLACIÓ

8. Distribució de la població. Els contrastes territorials. La densitat de població. El poblament: concentració, dispersió, disseminació.

Pràctica 8. La densitat comarcal valenciana

9. Factors geogràfics en la distribució de la població. Població rural i urbana.

Pràctica 9. Representació de la distribució de població

10. La mobilitat de la població. Definició i classificació. Formes de mesura. La migració com a fenomen selectiu. Les migracions internes

Pràctica 10. Migracions internes

11. Les migracions internacionals. Conseqüències socials, econòmiques i demogràfiques.

Pràctica 11. Migracions internacionals

D. L'ESTRUCTURA DE LA POBLACIÓ

12. La piràmide d'edat i sexe. Les variables demogràfiques: edat, sexe i estat civil. L'envelliment de la població.

Pràctica 12. La piràmide d'edat i sexe

13. Les variables socioeconòmiques. La població activa: delimitació i classificacions. Evolució i situació actual.

Pràctica 13. Població activa, ocupada i aturada

E. POBLACIÓ I RECURSOS

14. Les doctrines demogràfiques. Les polítiques demogràfiques. Les Conferències Mundials sobre Població.

Pràctica 14. Recerca en Internet. Polítiques i conferències sobre població.

PLANIFICACIÓ TEMPORAL

El temari està organitzat de forma que cadascun dels temes podrà desenvolupar-se en dues setmanes de classes, tres hores teòriques i tres pràctiques.

IX. BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

Guillon, M. et Sztokman, N. (2000): *Géographie mondiale de la population*. Paris, Ellipses Éd. 284 p.

Haupt, A. i Kane, T.T. (2001): *Manual sobre la población*. Population Research Bureau. Washington.

Puyol, R. (ed.) (1997): *Dinámica de la población en España*. Madrid, ed. Síntesis.

Sardon, J.P. (2004): Evolution démographique récente des pays développés. *Population*, 54 (2), 305-360

Thumerelle, J.P. (1997): *Las poblaciones del mundo*. Madrid, ed. Cátedra. 427 p.

Vinuesa, J. *et al.* (1994): *Demografía. Análisis y proyecciones*. Madrid, ed. Síntesis. 366 pp.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA

Castles, S. (2004): Globalización e inmigración. En Aubarell, Gemma i Zapata, Ricard (ed.): *Inmigración y procesos de cambio*. Barcelona. Icaria. Antrazyt. IEMed.

Del Planta, L. i Livi Bacci, M. (1990): *La cuestión demográfica*. Barcelona, ed. Oikos-tau. 56 p.

DDAA (2002): *La dinámica inmigratoria. Perspectivas sociogeográficas*. Número monogràfic de *Cuadernos de Geografía*, 72

DDAA (2003): Tendencias demográficas. *Revista Sistema*, 175-176 Madrid.

Escrivá, A. i Ribas, N. (2004) : La investigación sobre migración, desarrollo y transnacionalismo : contribuciones para un debate desde España. En *Migración y Desarrollo*. Córdoba. CSIC. Col. Politeya. pp. 11-51

García Coll, A. *et al.* (2000): Recursos en Internet para geógrafos de la población. *Boletín del Grupo de Población de la AGE*, 3, 196 p.

García Coll, A. i Sánchez Agilera, D. (2001): Las estadísticas demográficas españolas: entre el orden y el caos. *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, 31, 87-109

Gozálvez Pérez, V. (2005): Novedades en el Censo de la Población de España de 2001. *Cuadernos Geográficos*, 36 (1), 15-33

Livi Bacci, M. (1990): *Historia mínima de la población mundial*. Barcelona, ed. Ariel. 222 p.

Puyol, R. *et al.* (1993): *Los grandes problemas actuales de la población*. Madrid, ed. Síntesis. 235 p.

Vallin, J. (1995): *La demografía*. Madrid, Alianza ed. 141 p.

REVISTES ESPECIALITZADES

Population. L'Institut National d'Études Démographiques. París. Ed. trimestral. <http://www.ined.fr>

Population Studies. Population Investigation Committee. A journal of Demography. Londres. Ed. Cuatrimestral. <http://www.lse.ac.uk/Depts/pic>

Demography. The Population Association of America. Center of Demography and Ecology. Univ. of Wisconsin. Ed. Trimestral.

Population et Sociétés. L'Institut National d'Études Démographiques. París. Ed. mensual. <http://www.ined.fr>

International Journal of Population Geography. Wiley, Population Geography Study Group. Leeds. Ed. Trimestral.

<http://www.interscience.wiley.com>

PRINCIPALS ORGANISMES AMB INFORMACIÓ ESTADÍSTICA

1. Per a la Comunitat Valenciana: Institut Valencià d'Estadística (IVE)

<http://www.ive.infocentre.gva.es/inicio-info-general.htm>

2. Per a Espanya: Instituto Nacional de Estadística (INE) <http://www.ine.es>

3. Per a països europeus: Eurostat, Eurosta's Demographic Statistics, Oficina de Publicaciones de la Comunidad Europea. Luxemburgo. Pàgina Web: <http://europa.eu.int/comm/eurostat>

4. Per a tots els països del món: Nacions Unides. Divisió de Població.

World Population Prospects. U.N. New York

Fons de Població de les Nacions Unides (PNUD): <http://www.unfpa.org>

X. METODOLOGIA

La metodologia emprada es basarà en l'avaluació contínua, de manera que la opció per aquest sistema exigeix una certa continuïtat en l'assistència a les classes, la participació activa i la realització dels diversos exercicis quotidians. Els alumnes que per qualsevol circumstància personal

no tinguen aquesta continuïtat, optaran per l'examen final i, en qualsevol cas, hauran de lliurar els exercicis complets de pràctiques i el treball obligatori.

CLASSES PRESENCIALS

En les classes teòriques s'explicaran els aspectes bàsics de l'assignatura, les qüestions que plantegen dificultats o dubtes i l'accés als materials d'estudi i informació. Per a les classes pràctiques, l'alumnat disposarà d'un dossier amb el formulari, els exercicis i les dades per efectuar-los. En la classe es farà l'explicació, el plantejament i la correcció.

PREPARACIÓ DE CLASSES TEÒRIQUES I PRÀCTIQUES

Els alumnes disposaran de textos amb les línies generals dels temes, que hauran de llegir i preparar abans de classe i, si escau, desenvolupar i complementar a partir de lectures proposades en la bibliografia. Igualment, requereixen un temps per a completar els exercicis pràctics que no puguin finalitzar en classe.

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

Per aquest curs estan previstes dues activitats complementàries:

1. Els dies 21 i 22 de març de 2007 està prevista la celebració en València del *V Congreso Nacional sobre Inmigraciones en España*. Els alumnes assistiran a dues ponències de Geografia, com activitat complementària d'aquesta assignatura, de Geografia d'Espanya i dels que estiguen matriculats en l'assignatura optativa L'Espai Mundial. Els alumnes faran un resum d'amdues conferències.

2. A finals d'abril hi haurà una eixida de camp, conjunta amb els professors Rafael Viruela i Neus La Roca, per visitar la Vall del Palància. D'aquesta eixida els alumnes faran un resum conjunt, on es tracten els aspectes considerats en les diferents assignatures. El comput d'hores presencials per als alumnes és proporcional al nombre d'assignatures que hi participen.

TREBALL OBLIGATORI EN EQUIP

De l'aprenentatge de la geografia de la població s'en farà una aplicació pràctica sobre l'evolució i situació demogràfica d'una província espanyola. El treball es realitzarà en equip de dues o tres persones i consistirà en la recollida de dades estadístiques, elaboració i interpretació demogràfica.

TUTORIES

Els estudiants disposen de les tradicionals tutories voluntaries i individualitzades en les sis hores setmanals preceptives, a les que podran adreçar-se quan ho estimen convenient per consultar qualsevol qüestió acadèmica i de l'assignatura. A més, hi haurà dues hores de tutoria obligatoria en grups reduïts, per tractar de l'organització personal de l'aprenentatge, el treball de curs, el treball de camp i qualsevol altre aspecte de l'interés de l'alumnat.

XI. AVALUACIÓ DE L'APRENTATGE

En l'avaluació de l'aprenentatge es combinarà la valoració continuada del treball, els exercicis i les tasques del curs, els exàmens, el treball obligatori i els resultats de les activitats complementàries.

1. Avaluació contínua. Proves objectives, en horari de classe, dels blocs temàtics i participació en classe. 20 % de la nota.

2. Exercicis pràctics. Es lliuraran al final de curs. 20% de la nota.

3. Treball obligatori sobre una província espanyola. Es lliurará en la segona setmana de maig. 20% de la nota.

4. Activitats complementàries (conferències i eixida de camp). Els resums de les conferències es lliuraran en el mateix mes de març. L' eixida de camp s'assenyala en el cronograma general. 20% de la nota.

5. Examen final. Els alumnes aollits a l'avaluació contínua amb resultats positius, podran optar per un examen parcial (prova objectiva de la darrera part del temari i el desenvolupament d'un tema). 20% de la nota.

Els alumnes que no poden assistir regularment a classe i no fan avaluació contínua estan obligats a fer un examen general final i tenen que lliurar igualment els exercicis pràctics i el treball obligatori. En aquest cas, l'examen final es valorará amb el 60% de la nota.

